

ФАКТОРИ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ

Проблема академічної недоброчесності криється, в першу чергу, у розвитку процесу поступової руйнації так званого традиційного академічного етносу. Цій процес обумовлює низка факторів.

1. Посилюється тенденція до розгляду вищої освіти лише як засобу. Вища освіта чим далі, тим менше розглядається як самодостатня цінність. Ціннісна раціональність, яка лежить в основі європейського університету та породжує саму ідею останнього, витісняється міркуваннями економічної доцільності та ефективності. Сучасні європейські університети розбудовуються як бізнес-проекти, при реалізації яких формується сумнівна «корпоративна етика», що витісняє традиційний академічний етнос.

2. Масовість вищої освіти. Маса не прагне дотримуватися високих академічних стандартів, вона воліє ті стандарти занижувати. Масовий студент розглядає вищу освіту як товар, що має свою ціну.

3. Посилюється тенденція до бюрократизації сфери вищої освіти, і така тенденція помітна як у вищих навчальних закладах, так і на рівні системи вищої освіти в цілому.

В Україні наявні всі зазначені фактори. Вони обтяжуються умовами нескінченного реформування, яке, як видається, втратило свій вектор, оскільки зрозуміло, від чого переходить вища школа, однак не зрозуміло, до чого вона переходить. Бюрократизація вищої освіти в Україні має тотальний характер. Українська освітянська бюрократія лише зміцнюється в безкінечному процесі вибіркової боротьби з проявами академічної недоброчесності, бо в такій вибірковій боротьбі вона почуває себе доволі комфортно та має свою зацікавленість. Останнє сприяє масштабній корупції у сфері вітчизняної вищої освіти.

Сьогодні в українській вищій школі для викладача стоїть вибір не між академічною доброчесністю та академічною недоброчесністю, вибір стосується лише межі компромісу з академічною недоброчесністю, що процвітає у сфері вищої освіти нашої країни. Саме через це викладачі української вищої школи в переважній масі практикують часткову доброчесність. Так, самі вони не вдаються, скажімо, до бруталного плагіату чи деяких інших проявів академічної недоброчесності, однак у переважній більшості причетні до практики систематичного спотворення оцінювання академічних успіхів студентів.

Будемо відверті, якщо б викладачі вищої школи сьогодні почали несподівано об'єктивно оцінювати академічні успіхи студентів, то переважна частина вітчизняних закладів вищої освіти вимушена була б припинити свою діяльність через відсутність достатньої кількості студентів, що могли б продовжити навчання в них.

Академічна недоброчесність у вищій школі нашої країни є системним фактором, а не питанням моральних чеснот окремих осіб. Відповідно, мають напрацьовуватися адекватні підходи до проблеми та рекомендації, при цьому варто усвідомлювати проблемність з можливістю використання тих порад, які нам можуть надавати наші західні партнери.

Академічний етос може формуватися лише в умовах природної комунікації, яка не буде спотворена штучною та, головне, неефективною інституційною регламентацією, яка знаходиться в руках бюрократії. Ефект від різноманітних кодексів академічної доброчесності буде приблизно таким же, яким був ефект свого часу від «Морального кодексу будівника комунізму». Останні щонайменше 15-20 років ми спостерігаємо активні спроби української освітянської бюрократії посилювати вимоги до науково-педагогічних працівників. Однак постійні зміни вимог сприяють дезорієнтації викладача вищої школи та втраті можливості формування сталої традиції, без якої говорити про формування академічного етосу неможливо.

Н. В. Глейзер

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Університети відіграють вирішальну роль у передачі й розповсюдженні культурного та соціального капіталу. Саме тут зростає нове покоління національних еліт, яке через декілька років почне приймати основні рішення. Вища школа – це своєрідна модель суспільства. На час навчання у ЗВО припадає період становлення і формування цінностей, установок і моделі поведінки, котрі визначатимуть місце молодій людині у дорослому житті. Тому утвердження принципів академічної культури та доброчесності в навчальних закладах слугує передумовою розбудови сильної громадянської культури в суспільстві в цілому. Культивування у молоді поваги до свободи та гідності людини, її індивідуальності, до інтелектуальної власності та авторських прав є важливою гуманітарною складовою здійснення успішних реформ в українському суспільстві.

Академічна доброчесність вимагає, щоб і студент, і викладач, і дослідник почували себе вільними від руйнівного впливу корупції та академічного консерватизму. Слід підтримувати прагнення бути чесними та відкритими у висловлюванні своїх думок, бо в атмосфері, де вчений відчуває себе вільним у висловленні своєї думки, можна досягти реального інтелектуального і матеріального прогресу. Проте, академічна доброчесність передбачає не тільки академічну свободу, але й відповідальність за кожне висловлене судження, оцінку, будь-який здійснений людиною вчинок.